БYХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Совэдэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган

№ 34 (4926) | 1946 он, фэвралиин 12, вторник | Сэн 20 мүнгэн

һанаагаа бү зоботы, таанарай этигэл найдабариие харюулхаяа оролдохол байхаб

И. Сталин

1946 оной февралиин 9-дэ Москва городой Сталинска һунгуулиин округой һунгагшадай һунгуулиин урда тээхи суглаан дээрэ

нүхэр И. В. Сталинай хэлэһэн үгэ

Түрүүлэгшэ: Иосиф Виссарионович Сталинда үгэ үгтэнэ.

(Нүхэр Сталинай трибуна дээрэ гарахада һунгагшад хэдэн минутын турша соо үргэлжэлһэн нэрьемэ овацяар угтаба. Ехэ театрай бүхы зал нүхэр Сталиние амаршална. Зал сооһоо: „Агууехэ Сталинда—ура!", „Агууехэ Сталин мандаха болтогой, ура!", „Түрэл Сталинда—ура!". гэһэн уряа дуунууд таһалгаряагүй гарана).

Нүхэр Сталин:

НҮХЭДҮҮД!

Верховно Советдэ хэһэн һүүлэй һунгалтын болоһон сагһаа хойшо найман жэл үнгэрбэ. Тэрэ хадаа шиидхэхы шанартай событинуудаар баян үе байгаа һэн. Түрүүшынь дүрбэн жэл хадаа гурбадахи табанжэлые бэелүүлхэ талаар советскэ хүнүүдэй эршэмтэй хүдэлмэри соо үнгэрһэн юм. Хоёрдохи дүрбэн жэлынь хадаа немецкэ ба японско агрессорнүүдтэй хэһэн дайнай событинуудаар,—дэлхэйн хоёрдохи дайнай событинуудаар,—эзэлэгдэһэн байгаа. Дайн хэрэг болбол үнгэрһэн үеын гол ушарал мүн байһаниинь һэжэггүй.

Дэлхэйн хоёрдохи дайн болбол гэнтэ гараха гү, али тэрэ энэ гүрэнэй ажал-ябуулгашадай алдуунуудай эсэстэ болоо гэжэ һанахань буруу байха һэн, алдуунуудшье, хэлсээнгүй, байгаа юм аабза. Үнэн хэрэг дээрэ дайн хадаа мүнөө үеын монополистическэ капитализмын бааза дээрэ болоһон дэлхэйн экономическа ба политическэ хүсэнүүдэй хүгжэлтын зайлашагүй үрэ дүнһөө гараа. Дэлхэйн ажахын капиталистическэ системэ дотор ниитын кризис ба сэрэгэй зүрилдөөнүүдэй зүйлнүүд бии юм гэжэ, иимэ ушарһаа манай үедэ дэлхэйн капитализмын хүгжэлтэ урагшаа нэгэн жэгдэ дам дам хүдэлжэ бэшэ, харин кризисүүд ба сэрэгэй һүйдхэлнүүдые дамжажа болодог гэжэ марксистнууд нэгэнтэ бэшэ мэдүүлдэг байһан юм. Ушар юун бэ гэхэдэ, капиталистическэ оронуудай хүгжэлтын нэгэн жэгдэ бэшэ байһан ябадал сагай үнгэрхэлөөр капитализмын дэлхэйн системын доторхи тэнсүүрииe эрид эбдэхэ ябадалда юрэ хүргэдэг юм, гэхэ зуура түүхэй эдээр ба эд бараагаа зараха дэлгүүр рынкэнүүдээр дутуу хангагдангибди гэжэ бэеэ тоолодог тиимэ бүлэг капиталистическэ оронууд байдалаа хубилгаха ба өөрсэгтэ хүсэнүүдые хэрэглэхэ замаар „нүлөөнэй сферэнүүдые" өөһэдынгөө туһада хуваан абаха һэдэлгэнүүдые юрэ үйлдэдэг байна. Энээнэй эсэстэ капиталистическэ дэлхэйн хоёр дайсан харша лагерьнууд болоно таһарха ба тэдэнэй хоорондо дайн болохо ябадал бии болодог.

Хэрбээ тааралдаһан ба эбтэй шиидхэбэринүүдые абаха гуримаар,—оронуудай хоорондо тэдэнэй экономическа шэгнүүртэй тааралдуулан түүхэй эд ба эд бараагаа заралха дэлгүүр рынкэнүүдые үе үе болоод лэ хубаарилжа байха арга-боломжотой байгаа һаа, сэрэгэй хёморол һандаралһаа зайсажа болохо байгаа һэн ха даа. Теэд энээниие дэлхэйн ажахын хүгжэлтын мүнөөнэй капиталистическэ ушар байдалда бэелүүлхэ аргагүй байна.

Тиимэ болохолоороо дэлхэйн ажахын капиталистическэ системын түрүүшын кризисэй эсэстэ дэлхэйн түрүүшын дайн бии болоо, мүн хоёрдохи кризисэй эсэстэ дэлхэйн хоёрдохи дайн бии болоо.

Энэ хадаа дэлхэйн хоёрдохи дайн болбол түрүүшын дайнай копи гэһэн удхатай бэшэ байһаниинь лабтай. Харин, дэлхэйн хоёрдохи дайн түрүүшын дайнһаа өөрынгөө шэнжэ шанараар тусгаар ехээр илгарха байна. Гол фашистска гүрэнүүд болохо—Германи, Япони, Итали хадаа—союзна оронуудта добтолхынгоо урид өөһэдтөө байһан буржуазно-демократическа эрхэ сүлөөнүүдэй һүүлшын үлэгдэлнүүдые үгы хэһэн, тэдээ шэрүүн хатуу террористическэ ёһо гуримые тогтооһон, багаханууд гүрэнүүдэй суверенитет ба сүлөөтэйгөөр хүгжэхэ принципые эбдэжэ хаяһан, бусадай газарые буляан абаха политикые өөһэдынгөө политика болгон соносхоһон ба тэдэнэр дэлхэйе эзэрхэхэ ба бүхы дэлхэй дээрэ фашистска ёһо гуримые дэлгэрүүлхэ ябадалнуудые туйлаха байнабди гэжэ бултанда дуулдахаар мэдүүлһэн ушарнуудые хараада абаха хэрэгтэй, тэрэ зуура осиин гүрэнүүд Чехословакиие ба Хитадай центральна районуудые буляан абалгаараа бүхы эрхэ сүлөөдэ дуратай арадуудые богоолшолхо тушаа өөһэдынгөө заналга һэдэлгые бэелүүлхээр бэлэн байһанаа харуулһан байха юм. Ушар тиимэ дээрэһээ, осиин гүрэнүүдтэ эсэргүү дэлхэйн хоёрдохи дайн, дэлхэйн түрүүшын дайнһаа ондоогоор, тон эхинһээ абаад антифашистска, сүлөөлэлтын дайнай шэнжэтэй болоһон юм, тэрээнэй нэгэн зорилгонь мүн демократическа эрхэ сүлөөнүүдые һэргээн бодхоохо ябадал мүн байгаа. Осиин гүрэнүүдтэ эсэргүү дайнда Советскэ Союзай ороһон ябадал дэлхэйн хоёрдохи дайнай антифашистска ба сүлөөлэлтын шэнжэ шанарые имагтал шангадхаха зэргэтэй байгаа,—теэд үнэхөөрөө шанга болгоһон байха юм.

Иимэ хүрьһэн дээрэ Советскэ Союзай, Америкын Холбоото Штадуудай, Великобританиин ба эрхэ сүлөөдэ дуратай бусад гүрэнүүдэй антифашистска коалици бүрилдэжэ гараһан ба энэнь саашадаа осиин гүрэнүүдэй зэбсэгтэ хүсэнүүдые бута сохихо хэрэгтэ шиидхэхы үүргэ дүүргэһэн юм.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай уг гарбал ба шэнжэ шанар тухай асуудалай хэрэг иимэ байна.

Мүнөө, дайн болбол арадуудай ажабайдалда гэнтын ушарал үнэхөөрөө бэшэ байгаа ба тиимэ байха арганшьегүй байгаа гэжэ, тэрэ хадаа хэрэг дээрэ арадуудай ажа амидаралайнгаа түлөө хэһэн дайн болоно хубилаа гэжэ, сохом иимэ дээрэһээ тэрэ хадаа ойро зуурын, сахилгаан түргэн болоно шадахагүй байгаа гэжэ барандаа мэдэрнэ бэзэ.

Манай ороной ушар хэлэхэ болоо һаа, манай орондо энэ дайн хадаа манай Эхэ ороной түүхэдэ хэзээ бүхэндэ дабагдажа гараһан бүхы дайнуудһаа эгээл шэрүүн ба хүндэ дайн байһан байха юм.

Зүгөөр дайн хадаа гансал хараал шэрээл бэшэ байгаа. Тэрэ хадаа мүн хамта арадай бүхы хүсэнүүдэй туршалгын ба шалгалтын угаа ехэ һургуули болоһон байгаа. Дайн болбол тылдэ ба фронт дээрэ бүхы фактнууд ба событинуудые элидэ гаргаа, гүрэнүүд, правительствонууд, партинуудай бодото нюурые халхалжа байһан бүхы хушалта ба халхабшануудые хайра гамгүйгөөр хуу татажа, тэдээниие сцена дээрэ, баггүйгөөр, шэрэ будаггүйгөөр, тэдээнэй бүхы дутуу ба һайн талануудтайгаарынь асаржа табиһан байна. Дайн болбол манай советскэ байгуулалтада, манай гүрэндэ, манай правительстводо, манай Коммунистическэ партида экзамен шэнгиин юумэ хэһэн ба тэдэнэй хүдэлмэриин дүнгүүдые гаргажа: танай хүнүүд ба эмхи зургаанууд, тэдэнэй хэрэгүүд ба үдэр сагууд эдэ байна,—тэдэнэрээ анхаралтайгаар хаража абагты, тэдэнэй хэрэг ажалаарынь үгэхэ юумыень үгэгты,—гэжэ бидэнэртэ хэлэһэн шэнги байба.

Дайнай һайн талануудайнь нэгэниинь энээндэ байна.

Бидэнэргэ, һунгагшадта, энэ ушар байдал болбол ехэхэн удхашанартай байна, ушарынь хадаа энэнь бидэнэртэ партиин ба тэрэнэй хүнүүдэй ажал-ябуулгые түргэнөөр ба зүбөөр сэгнэхэ болон зүйтэй тобшололнуудые хэхэ ябадалдамнай туһална. Ондоо сагта һаа, партиин түлөөлэгшэдэй хэлэһэн үгэнүүдые ба элидхэлнүүдые шэнжэлэн үзэхэ, тэдээниие тобшолон хараха, хэлэһэн үгыень хэһэн хэрэгтэйнь жэшэжэ үзэхэ, дүнгүүдыень гаргаха гэхэ мэтэнүүдые үйлэдхэ хэрэгтэй болохо һэн. Энэ ушар хадаа орёо ба хүндэ хүдэлмэри эрихэ байгаа, тэрэ зуура алдуунууд хэгдэхэгүй гэһэн гаранти үгы байва. Мүнөө, дайнай дүүрээд, манай эмхи зургаанудай ба хүтэлбэрилэгшэдэй хүдэлмэриие дайнай бэеэрээ шалгаад, дүнгүүдыень гаргаад байхада хэрэгынь ондоо байна. Мүнөө ушар удхыень олохо ба зүб тобшололнуудые хэхэдэ бидэнэртэ нилээдгүй хүнгэн болоо.

Зай, дайнай дүнгүүд ямар гээшэб? Һуури дээрэһээнь бусад бүхы дүнгүүдэй гаража ерэдэг тиимэ нэгэн гол дүн бии юм. Энэ дүн хадаа дайнай эсэстэ дайсад диилдэлгэдэ ороһон, тиихэдэ бидэнэр союзнигуудтайгаа хамта илагшад боложо гараһан ябадалда байна. Бидэнэр дайсадаа гүйсэд илаһан илалтаар дайн сэрэгые дүүргэбэбди. Бидэнэр дайсадаа гүйсэд илаһан илалтаар дайн сэрэгые дүргээбди,—дайнай гол дүн энээндэ байна. Зүгөөр, энэ хадаа хэтэрхэй юрэнхы дүн байна, харин бидэнэр эндэ тогтоко табижа шадахагүйбди. Хүн түрэлхитэнэй түүхэдэ үшөө байгаагүй, дэлхэйн хоёрдохи дайн шэнгиин, иимэ дайнда дайсадаа бута сохихо гээшэ дэлхэйн-түүхэтэ илалта туйлаха гэһэн удхатай байһаниинь сохомтой. Эдэ бүгэдэнь зүб байна. Гэбэшье энэ хадаа яахадаашье юрэнхы дүн ба бидэнэр энээндэ һанаагаа амаржа болохогүй байнабди. Манай илалтын агууехэ түүхэтэ удхашанарые ойлгожо абахын түлада энэ хэрэгые үлэмжэ онсогойгоор хаража үзэхэнь зайлашагүй.

Зай, дайсадаа илаһан манай илалтые хайшан гэжэ ойлгохо хэрэгтэйб, энэ илалта хадаа манай ороной дотоодын хүсэнүүдэй байдал ба хүгжэлтын талаһаа харахада ямар удхатай байхаб? Манай илалта болбол, түбхын түрүүндэ, манай советскэ олониитын байгуулалта илаа, советскэ олониитын байгуулалта хадаа дайнай гал соо шалгалтаяа амжалтатайгаар барижа гараад, өөрынгөө гүйсэд бүхэ голтой байһаниие баримталан харуулаа гэһэн удхатай.

Советскэ олониитын байгуулалта гээшэ бүтэхэгүй ябадалда ороһон „хэсүү түгшүүритэй эксперимент" мүн гэжэ, советскэ байгуулалта гээшэ ажабайдалда үндэһэгүй ба Чекагай органуудаар арад зондо асаржа няаһан „картаар хэһэн гэр" болохо юм гэжэ, энэ „картаар хэһэн гэрэй" үнэһэн уйгааг боложо хиидэшэхын тулада газаа тээһээнь нэгэ бишииханаар дайражархиходо хүрэхэ юм гэжэ хариин хэблэлдэ нэгэнтэ бэшэ баталан хэлэгдэдэг байһаниинь мэдээжэ бэзэ.

Мүнөө болоходо дайн болбол хариин хэблэлэй эдэ бүхы баталамжануудые үндэһэ хүрьһэгүй гэжэ толгойень уруу хаяа гэжэ бидэнэр хэлэжэ шадаха байнабди. Советскэ олониитын байгуулалта болбол арад зоной доторһоо ургажа гараһан ба арад зонһоо хүсэн түгэлдэр дэмжэлгэ абажа байдаг бодото арадай байгуулалта мүн гэжэ, советскэ олониитын байгуулалта болбол общественные эмхидхэхэ яһала бүхэ голтой ба тогтууритай формо мүн гэжэ дайн сэрэг харуулба.

Тэрээнһээ үлэмжэ. Мүнөө хадаа советскэ олониитын байгуулалта бүхэ голтой гү, али үгы гү гэһэн тухай үгэ гарана бэшэ, ушарынь дайнай элитэ урогуудай һүүлээр советскэ олониитын байгуулалтын бүхэ голтой байһан ушарые һэжэглэжэ дахин хэлэхээ скептигүүдэй нэгэнииньшье шиидэхэгүй байна. Мүнөө советскэ олониитын байгуулалта болбол советскэбэшэ олониитын байгуулалтада орходоо үлэмжэ бүхэ голтой ба тогтууритай байба гэһэн тухай, советскэ олониитын байгуулалта болбол ямаршье советскэбэшэ олониитын байгуулалтада орходоо общественные эмхилхэ эрхим формо мүн гэһэн тухай үгэ ябажа байна.

Манай илалта хадаа, хоёрдохёор, манай советскэ гүрэнэй байгуулалта илаа, манай олонациональна советскэ гүрэн дайнай бүхы шалгалтануудые дабажа гараад, бүхэ

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

1946 оной февралиин 9-дэ Москва городой Сталинска һунгуулиин округой һунгагшадай һунгуулиин урда тээхи суглаан дээрэ

нүхэр И. В. Сталинай хэлэһэн үгэ

(Үргэлжэлэл. Эхининь 1-дэхи нюуртa)

голтой байһанаа баримталан харуулаа гэһэн удхатай. Советскэ олонациональна гүрэн гээшэ „хэмэл ба наһагүй барилга" байна гэһэн, ямар нэгэн бусайданги байдалай гараһан ушарта Советскэ Союзай һандаран унахань зайлашагүй байна гэһэн, Советскэ Союзые Австро-Венгриин хуби заяан хүлеэжэ байна гэһэн удхатайгаар хариин хэблэлэй элитэ ажал-ябуулгашад нэгэнгэ бэшэ хэлэдэг байһаниинь мэдээжэ бэзэ.

Мүнөө дайн хадаа харин хэблэлэй эдэ мэдүүлгэнүүдые ямаршье үндэһэ хаһагданги байһан хадань буруушаан хаяа гэжэ хэлэжэ шадаха байнабди. Дайн болбол советскэ олонациональна гүрэнэй байгуулалта хадаа шалгалтаяа амжалтатайгаар барижа гараа гэжэ, дайнай үе соо үшөө ехээр бүхэжэһэн ба яһала бүхэ голтой гүрэнэй байгуулалта байһан байна гэжэ харуулба. Тэдэ господанар хадаа Австро-Венгритэй жэшэжэ хэлэхэ гээшэ үндэһэ баримтагүй байһаниие ойлгоогүй, ушарынь хадаа манай олонациональна гүрэн болбол национальна бэе бэедээ этигэхэгүй ба национальна дайсан харша һанал мэдэрэлнүүдые урмашуулан табидаг буржуазна үндэһэ һуури дээрэ бэшэ, харин, тад һөөргэ, манай гүрэнэй арадуудай хоорондо хани барисаан ба ахадүүгэй холбооной мэдэрэлые һайшаан дэлгэрүүлдэг советскэ үндэһэ һуури дээрэ ургажа гараһан байха юм.

Юрэ, дайнай урогуудай һүүлээр тэдэ господанар советскэ гүрэнэй байгуулалтын бүхэ голтой байһаниинь буруушаан арсажа хэлэхээр дахин шиидэхээ болёо. Мүнөө советскэ гүрэнэй байгуулалтын бүхэ голтой байһан тухай үгэ гарана бэшэ, ушарынь хадаа тэрээнэймнай бүхэ голтой байһань ажаг һэжэггүй болонхой. Мүнөө советскэ гүрэнэй байгуулалта хадаа олонациональна гүрэнэй үльгэр жэшээ болоо, советскэ гүрэнэй байгуулалта хадаа национальна асуудал болон нацануудай хани барилдалгын проблемые ондоо ямаршье олонациональна гүрэнэйхидэ орходоо үлүү һайнаар шиидхэһэн гүрэнэй эмхидхэлэй тиимэ системэ болоно гэһэн тухай үгэ ябажа байна.

Манай илалта хадаа, гурбадахяар, советскэ зэбсэгтэ хүсэнүүд илаа, манай Улаан Арми илаа, Улаан Арми хадаа дайнай бүхы хохидол зүдэрэлнүүдые геройлигоор дабажа гараад, манай дайсадай армидуудые эрид шууд бута сохиһо дайнһаа илагша болон гаража ерэбэ гэһэн удхатай. (Һууриһаа: „Нүхэр Сталинай хүтэлбэри доро!"—гэһэн дуунууд гарана. Бүгэдөөрэн хүл дээрээ бодобо. Нэрьемэ, үни удаан замхаагүй альга ташалган оваци болон шэлжэнэ).

Мүнөө Улаан Арми болбол өөрынгөө агуухэ зорилгонуудай үндэр нэрэ түрэдэ хүрөөд байна гэжэ бултааран, манай нүхэдшье, мүн дайсадшье, мэдэрнэ. Зүгөөр энэ хэрэг зургаан жэлэй саана, дайнай урда тээхи үедэ, иимэ байгаагүй һэн. Хариин хэблэл һониной элитэ ажал-ябуулгашад ба хилын саадахи сэрэгэй хэрэгэй суутай болоһон олон авторитедүүд хадаа Улаан Армиин байдал ехэхэн һэжэг түрүүлнэ гэжэ, Улаан Арми муугаар зэбсэглэгдэһэн ба ёһотой һайн командна составгүй гэжэ. тэрээнэй моральна байдалынь—ямаршье шүүмжэлэлһээ доошоо гэжэ, тэрэ хадаа миил оборонодо хэрэглэгдэжэ болохо юм бэзэ, зүгөөр добтолгодо таарахагүй байна гэжэ, немецкэ сэрэгүүдэй зүгһөө сохилто хэһэн ушарта Улаан Арми „шабар хүлтэй тон ехэ бэе" шэнгеэр бутаран унаха ёһотой гэжэ нэгэнтэ бэшэ мэдүүлдэг байһаниинь мэдээжэ бэзэ. Иимэ мэдүүлгэнүүд гансал Германида бэшэ, мүн баһа Францида, Англида Америкэдэ хэгдэдэг байһан юм.

Мүнөө дайн хадаа эдэ бүхы мэдүүлгэнүүдые үндэһэ хүрһэгүй ба энеэдэһэтэй байһан хадань буруушаан хаяһан байна гэжэ хэлэжэ шадахабди.

Улаан Арми болбол „шабар хүлтэй тон ехэ бэе" бэшэ, харин гүйсэд мүнөө үеын буу зэбсэгтэй, угаа ехэ дүршэлтэй болоһон командна составтай ба үндэр ехэ морально-дайшалхы шанартай, манай үеын эрхим түрүү зэргын арми мүн гэжэ дайн харуулаа. Улаан Арми болбол европейскэ гүрэнүүдэй арминуудые үсэгдэр хада шэшэрүүлэн һалгануулжа байһан германска армиие эрид шууд бута сохиһон тэрэ арми бэеэрээ мүн гэжэ мартаха хэрэггүй.

Улаан Армиин „критигүүд" улам улам үсөөн боложо байһаниие тэмдэглэхэ ушартай. Тэрээнһээ үлэмжэ, хилын саадахи хэблэл һонин дээрэ Улаан Армиин үндэр ехэ шанарые, тэрээнэй боецүүд болон командирнуудай мэргэн шадабариие, тэрээнэй стратеги болон тактикын арсалтагүй зүбые тэмдэглэһэн заметкэнүүд улам улам элбэгээр гарадаг болоо. Энэньшье теэд ойлгосотой. Москва ба Сталинград шадар, Курск ба Белгород шадар, Киев ба Кировоград шадар, Минск ба Бобруйск шадар, Ленинград ба Таллин шадар, Яссы ба Львов шадар, Висла ба Неман лээрэ, Дунай ба Одер дээрэ, Вена ба Берлин шадар Улаан Армиин хэһэн гайхамшаг һайхан илалтануудай һүүлээр,—эдэ бүгэдын һүүлээр Улаан Арми хадаа эрхим түрүү зэргын арми мүн, тэрээнһээ олон юумэдэ һуража болохо байна гэжэ мэдэрэнгүй байха аргагүй (Нэрьемэ альга ташалган).

Дайсадаа илаһан манай ороной илалтые тобшо тодорхойгоорынь бидэнэр ингэжэ ойлгодог байнабди.

Дайнай дүнгүүд гол түлэб иимэ байна.

Бүхы оронииe эдибхитэй оборонодо уридшалан бэлэдхэнгүйгөөр иимэ түүхэтэ ехэ илалтые туйлажа болохо гэжэ һанахань эндүүтэй байха һэн. Энэ бэлэдхэлые богонихон болзор соо, ямар нэгэн гурба-дүрбэн жэлэй турша соо хэжэ болохо гэжэ һанахань баһа бэшэ эндүүтэй байха һэн. Бидэнэр энэ илалтые имагтал манай сэрэгүүдэй зүрхэтэй зоригтой байһанай ашаар туйлаабди гэжэ баталан хэлэхэнь үшөө ехэ эндүүтэй байха һэн. Зүрхэ зориггүйгөөр илалта туйлаха гээшэ болошогүй байһаниинь сохом. Гэбэшье олон тоото армитай, түрүү зэргын буу зэбсэгтэй, һайнаар һургагдаһан офицерскэ кадрнуудтай ба муу бэшээр табигдаһан хангалтын зүйлнүүдтэй байһан тиимэ дайсаниие диилэжэ гарахын тулада имагта гансал зүрхэ зориг дутуу байна. Тиимэ дайсанай сохилтые хүлеэн абажа, тэрээндэ харюу сохилто үгэжэ, удаань тиигээд тэрээниие гүйсэд диилдэлгэдэ оруулхын тулада, энээнэй тулада манай сэрэгүүдэй жэшээлэшэгүй ехэ зүрхэтэй байһанай хажуугаар, гүйсэд мүнөө үеын буу зэбсэгтэй,—тэрэ зуура гүйсэд хүрэхэ тооной буу зэбсэгтэй,—ба һайнаар табигдаһан хангалгатай—мүн хүсэд хүрэхэ хэмжээнэй хангалгатай байха зайлашагүй байгаа. Зүгөөр энээнэй тулада мүн баһа хүсэд хүрэхэ тооной иимэнүүд: буу зэбсэг, һомо хэрэгсэл, предприятинуудта зэбсэг түхеэрэлгэ бүтээхэ ябадалда—металл; предприяти болон транспортын хүдэлмэриие дүнгэн дэмжэхэ ябадалда—түлишэ; хубсаһа хунар оёхо ябадалда—хлопок; армиие хангаха ябадалда—таряа талха мэтын эгээлэй зүйлнүүдтэй байха зайлашагүй байгаа.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнда орохынгоо урда тээ манай орон эдэ хэрэглэлнүүдые гол түлэб хангахын тулада хэрэгтэй байһан минимально зайлашагүй шухала материальна арга-боломжонуудтай болоод байгаа гэжэ баталан хэлэжэ болохо гү? Минии һанахада, тиигэжэ баталан хэлэжэ болохо байна. Энэ айхабтар ехэ хэрэгэй бэлэдхэлдэ арадай ажахые хүгжүүлхэ гурбан табанжэлнүүдэй түсэбүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэй болоһон юм. Сохом эдэ гурбан табанжэлнүүд бидэнэртэ эдэ материальна арга-боломжонуудые бии болгоходо туһалһан байна. Яаба хээбэшье дэлхэйн хоёрдохи дайнай урда, 1940 ондо, энэ талаар манай ороной байдал дэлхэйн түрүүшын дайнай урдынхида, 1913 онойхидо, орходоо хэдэн дахин үлүү һайн байһан юм.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнай урда тээ манай орон ямарнууд материальна арга-боломжотой байгааб?

Энэ хэрэгые тодорхойлон хаража үзэхэдэтнай туһалхын тулада манай орониие эдибхитэй оборонодо бэлэдхэхэ талаар Коммунистическэ партиин ажал-ябуулга тухай эндэ тобшохон тоосоо хэхэ зэргэтэй болоноб.

Хэрбээ 1940 оной,—дэлхэйн хоёрдохи дайнай урда тээхэнэ байһан үеын,—мэдээнүүдые абаад, тэрээниие 1913 оной,—дэлхэйн түрүүшын дайнай урда тээхэнэ байһан үеын,—мэдээнүүдтэй сасуулаад үзөө һаа, иимэ зураг хараха болонобди.

1913 оной турша соо манай орон дотор 4 миллион 220 мянган тонно шэрэм, 4 миллион 230 мянган тонно булад, 29 миллион тонно шулуу нүүрһэн, 9 миллион тонно нефть, 21 миллион 600 мянган тонно товарна таряан, 740 мянган тонно түүхэй хлопок үйлэдбэрилэгдэһэн байгаа.

Дэлхэйн түрүүшын дайнда орохо үедөө манай ороной материальна арга-боломжонууд иимэ байгаа бэлэй.

Энэ хадаа хуушан Россиин дай хэхэдэ хэрэглэжэ боломоор экономическа база байһан юм.

1940 ониие абаад хэлэхэдэ, энэ жэлэй турша соо манай орон дотор: 15 миллион тонно шэрэм, тайлбарилхада 1913 онойхиһоо 4 дахин шахуу ехэ; 18 миллион 300 мянган тонно булад, тайлбарилхада 1913 онойхиһоо 4 хахад дахин ехэ; 166 миллион тонно шулуу нүүрһэн, тайлбарилхада 1913 онойхиһоо 5 хахад дахин ехэ, 31 миллион тонно нефть, тайлбарилхада 1913 онойхиһоо 3 хахад дахин ехэ; 38 миллион 300 мянган тонно товарна таряан, тайлбарилхада 1913 онойхиһоо 17 миллион тонноор ехэ; 2 миллион 700 мянган тонно түүхэй хлопок, тайлбарилхада 1913 онойхиһоо 3 хахад дахин ехэ үйлэдбэрилэгдэһэн байгаа.

Дэлхэйн хоёрдохи дайнда орохо үедөө манай ороной материальна арга-боломжонууд иимэ байгаа бэлэй.

Энэ хадаа Советскэ Союзай дай хэхэдээ хэрэглэжэ боломоор экономическа база байһан юм.

Хараад үзэхэдэтнай айхабтар ехэ ондоо байнабшуу.

Үйлэдбэриин иимэ үзэгдөөгүй ехэ ургалтые ороной гээгдэнги байдалһаа болбосоронгы байдалда энгэй ба юрын хүгжэлтөөр ерээ гэжэ тооложо болохогүй. Энэ хадаа манай Эхэ орониие гээгдэнги оронһоо түрүү орондо, аграрнаһаа—индустриальна орондо шэлжүүлэн оруулһан алхам харайса байһан байна.

Энэ түүхэтэ шэлжэн оролго болбол 1928 онһоо—түрүүшын табанжэлэй түрүүшын жэлһээ эхилээд гурбан табанжэлнүүдэй турша соо хэгдэһэн байха юм. Энэ үе хүртэр бидэнэр һандарһан ажаүйлэдбэреэ һэргээн бодхоохо ба дэлхэйн түрүүшын дайнай болон гражданска дайнай эсэстэ гараһан шархануудаа эдэгээхэ ажал хэхэ зэргэтэй болоһон байгаабди. Тэрэ зуура түрүүшын табанжэлэй 4 жэлэй турша соо гүйсэдхэгдөөд байһан ба гурбадахи табанжэлые бэелүүлгэ болбол тэрээнэй гүйсэдхэлгын дүрбэдэхи жэлдэ дайгаар таһалдуулагдаад байһан ушар байдалые анхаралдаа абаа һаа, манай орониие аграрнаһаа индустриальна орон болгон хубилгаха ябадалда оройдоол 13 шахуу жэл хэрэглэгдэһэн болоно.

Иимэ айхабтар ехэ хэрэгые бэелүүлхэ ябадалда арбан гурбан жэлэй болзор гээшэ тухайлашагүй богонихон болзор мүн байһыень мэдэрэнгүй аргагүй.

Эдэ тоонуудые тунхаглаһан ябадал болбол хариин хэблэлдэ тэрэ үедөө тон олон ондоо абяануудые гаргаһан ушарынь энээгээр лэ элирхэйлэгдэнэ. Нүхэднай „эди шэди" гараба гэжэ шиидхэһэн юм. Тиихэдэ буруу һаналтамнай табанжэл гээшэ „большевистскэ пропаганда" ба „Чекагай фокусууд" мүн гэжэ соносхоһон юм. Зүгөөр теэд эли шэди гэжэ дэлхэй дээрэ байдаггүй. Чека хадаа олониигын хүгжэлтын законуудые болюулхаар тиимэ ехэ хүсэгүй байһан хадань хилын саадахи „олониитын һанал" гээшэнь үнэн ушарнуудтай эбсэхэ зэргэтэй болобо.

Коммунистическэ партии орон доторхи эдэ материальна арга-боломжонуудые иимэ богонихон болзор соо ямар политикын туһаламжаар хангажа шадаба гээшэб?

Хамагай түрүүн, ороной индустриализациин советскэ политикын туһаламжаар хангаба.

Орониие индустриализацилха советскэ арга метод болбол индустриализациин капиталистическэ арга методһээ үндэһөөрөө илгардаг байна. Капиталистическэ оронуудта индустриализаци хадаа юрэ хүнгэн ажаүйлэдбэриһөө эхилдэг. Тиин хүнгэн ажаүйлэдбэридэ бага мүнгэн һомололго хэрэглэгдэдэг ба капитал зөөри түргэнөөр эрьежэ ерэдэг, гэхэ зуура олзо олохонь хүндэ ажаүйлэдбэриинхидэ орходоо үлэмжэ хүнгэн хэрэг мүн байһан хадань, хүнгэн ажаүйлэдбэри болбол тэндэ индустриализациин түрүүшын зүйл болодог байна. Имагтал хүнгэн ажаүйлэдбэриин олзоёо ехэ болгожо ба тэрээнээ банкнуудта суглуулжа нөөхэ удаахан болзорой хугасаанай дүүрэхэлээр, имагтал нигэһэнэй һүүлээр хүндэ ажаүйлэдбэриин ээлжээн болодог ба хүндэ индустриие хүгжүүлхэ ушар байдал байгуулхын тулада тэрээндэ мүнгэн зөөри дам дам оруулха ябадал эхилдэг байха юм. Зүгөөр энэ хадаа—хэдэн арбаад жэлэй ехэхэн болзор эридэг удаан сагай процесс мүн юм, тэрээнэй хугасаа соо хүнгэн ажаүйлэдбэриин хүгжэхые хүлеэхэ ба хүндэ ажаүйлэдбэригүйгөөр доройтожо һууха ушаргай болоно. Коммунистическэ парти хадаа энэ замда орохогүй байһаниинь ойлгосотой. Дайн сэрэг ойротожо байна, ороноо хүндэ индустригүйгөөр хамгаалха аргагүй байна, хүндэ индустриие хүгжүүлхын хойноһоо түргэнөөр орохо хэрэгтэй байна, энэ хэрэгтэ гээгдэхэ гээшэ—алдуури хэхэ гэһэн удхатай байна гэжэ парти мэдэжэ байгаа. Парти болбол хүндэ индустригүйгөөр ороной бэеэ даанхай байдалые аршалха аргагүй юм, тэрээнгүйгөөр советскэ байгуулалта хосоржо болохо юм гэһэн Ленинэй үгэнүүдые һанажа байгаа. Тиимэ дээрэһээ манай ороной Коммунистическэ парти болбол индустриализациин „юрын" замые буруушаан хаяад, ороноо инду... стриализацилха хэрэгые хүндэ индустри... хүгжүүлхэ ябадалһаа эхилһэн байха ю... Энэ хадаа айхабтар хүндэ байгаа, гэбэш... дабагдамаар байгаа. Энэ хэрэгтэ ажаүйла... бэри ба банкнуудые национализацилха ябадал ехэхэн туһаламжа үзүүлээ, энэ ... даа хүндэ индустрида мүнгэн зөөри түрг... нөөр суглуулха ба оруулха арга-боломж... үгэһэн юм.

Энээнгүйгөөр манай орониие иимэ бо... гонихон болзор соо индустриальна оро... болгохо ябадалые туйлахань аргагүй ба... ха байһанда ажаг һэжэг байхагүй.

Хоёрдохёор, хүдөө ажахые коллективи... зацилха политикын туһаламжаар хангаба.

Хүдөө ажалай талаар манай гээгдэнг... байдалаа эсэслэхэ ба орондоо товарна т... ряа, хлопок гэхэ мэтые улам ехээр үгэх... байхын тулада жэжэ таряашанай ажахы... томо ажахыда шэлжэн орохо зайлашаг... байгаа, ушарынь имагтал томо ажахы б... бол шэнэ техникэ хэрэглэхэ, бүхы агрон... мическа туйлалтануудые ашаглаха ба т... варна продукци улам ехээр үгэхэ арга-б... ломжотой байна. Зүгөөр томо ажахы т... шэмнай хоёр ондоо, капиталистическэ ... коллективнэ байдаг. Коммунистическэ пар... ти болбол хүдөө ажахын хүгжэлтын капи... талистическэ замда ороогүй байгаа, га... принципиальна бодомжонуудай хүсөөр б... шэ, мүн баһа тэрэ зам хадаа хүгжэлт... үнгэрмэ ута зам байһан ба таряаша... үгырүүлхэ, тэдэнэрые батрагууд болгохо ... далые эридэг байһан дээрэһээ тиигэ. Тии... дээрэһээ Коммунистическэ парти болб... хүдөө ажахые коллективизацилха зам... таряашанай ажахынуудые колхозуудта ... гэдүүлхэ ёһоор хүдөө ажалые бүхэжүү... замда ороһон байна. Коллективизациин ... га метод хадаа дээдэ шатын прогресси... арга метод мүн байба, гансал таряаша... үгырүүлхэ ябадалые эридэггүй байһан ... рэһээ бэшэ, мүн баһа тэрэ зам шэнэ т... никые хэрэглэхэ, бүхы агрономическа т... лалтануудые ашаглаха ба орондоо това... продукци улам ехээр үгэхэ арга-болох... олгохо томо коллективнэ ажахынууд... бүхы ороноо хэдэхэн жэлэй турша соо б... хөөхэ арга-боломжо үгэдэг байһан де... һээ илангаяа болоһон байба.

Коллективизациин политикагүйгөөр ... дэнэр манай хүдөө ажалай үни заяа... гээгдэнги байдалые иимэ богонихон бол... соо дууһажа шадахагүй байһандамнай а... һэжэг байхагүй.

Партиин политика болбол эсэр... ябуулгатай ушараагүй гэжэ хэлэжэ бо... хогүй. Бүхы шэнэ юумэнүүдые ходо ... һээн зайлуулжа байдаг гансал ... дэнги хүнүүд бэшэ, мүн баһа парти... олохон элитэ членүүд болбол саг үргэ... партиие гэдэргэнь татадаг ба тэрээни... али бүхы аргаар хүгжэлтын „юрын" ... питалистическэ замруу татажа абах... хые оролдодог байһан юм. Троцкисты... ба баруунайхидай бүхы антипартийна ма... нацинууд, манай правительствын хэм... ябуулганууудта һаад түбэг ушаруулха ... лаар тэдэнэй хэһэн „хүдэлмэри" ха... партиин политикые таһалдуулха ба инду... триализаци болон коллективизациин хэ... тэ һаад хэхэ гэһэн нэгэн зорилго мүр... дэг байгаа. Теэд парти болбол нэгэ а... манай заналтануудыешье, нүгөө зарим... гэгэлдээшье хэрэгсээнгүйгөөр юунэ... боложо байхада урагшаал этигэл найдам... гаар ябаһан юм. Партиин габьяань ... даа гээгдэгшэдтэй бэеэ тааруулаа... течениидэ эсэргүү орохоёо айгаагүй ... бүхы сагта хүтэлхы хүсэнэй позиц... бэедээ абажа ябаһан хэрэгүүдтэ ба... Иимэ хатуу зориг ба тэсэбэригүй... Коммунистическэ парти ороной индустриализациин ба хүдөө ажалай коллекти... циин политикые аршалжа шадахагүй ... һандань ажаг һэжэг байха ёһогүй.

Коммунистическэ парти болбол сэр... үйлэдбэриие хүгжүүлхэ ба Улаан Ар... шухала хэрэгтэй буу зэбсэгээр ханга... тулада тиигэжэ бии болгогдоһон ма... альна арга-боломжонуудые зүбөөр аша... хэрэглэжэ шадаа гү?

Минии һанахада парти болбол эне... хэжэ шадаа, тиихэ зуураа үлэмжэ ем... жалтатайгаар хэжэ шадаа.

Хэрбээ дайнай түрүүшын жэлые то... гүй хада парти болбол хэрэгтэй ха... гээрынь фронтые гансахан лэ артил... пулемёдууд, винтовкануудаар, самол... даар, танкнуудаар, һомо хэрэгсэлүү... хангаха тэды бэшэ, харин резерв... суглуулха арга-боломжо тэдэндэ ол... тиимэ амжалтануудые дайнай үгөө... бан жэлэй турша соо туйлажа ша...

(Түгэсхэлынь 3-дахи нюуртa).

1946 оной февралиин 9-дэ Москва городой Сталинска һунгуулиин округой һунгагшадай һунгуулиин урда тээхи суглаан дээрэ

нүхэр И. В. Сталинай хэлэһэн үгэ

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1 ба 2-дохи нюурнуудта)

...юм, тиихэдэ ажаүйлэдбэриие Зүүн ...үг тээшэ нүүлгэхэ ябадал сэрэгэй ажаүйлэдбэриин дэлгэрхэ хэрэгые һаатуулһан байгаа. Тиин манай буу зэбсэг шанарайнгаа ...аар немецкэһээ доротоо бэшэ, харин ...ронхыдөө тэрэниие булиһаншье байһаниинь ...алэжэ.

Манай танкова ажаүйлэдбэри дайнай ...улшын гурбан жэл соо жэл бүри дунда ...ээгээр 30 мянгаһаа үлүүтэй танк, са...лодууд болон хуягта машинануудые үйлэдбэрилжэ байһаниинь элитэ. (Нэрьемэ альга ташалган).

Манай авиационно ажаүйлэдбэри мүн ...рэ үе соо жэл бүри 40 мянга шахуу са...медуудые бүтээжэ байһаниинь баһал элитэ. (Нэрьемэ альга ташалган).

Манай артиллерийскэ ажаүйлэдбэри мүн ...э үе соо жэл бүри 120 мянга хүртэр ...ы калибрын ехэ буунуудые (Нэрьемэ альга ташалган), 450 мянга хүртэр гарай станково пулемёдуудые (Нэрьемэ альга ташалган), 8 миллионһоо үлүүтэй винтовкануудые (Альга ташалган) ба 2 миллион ...уу автомадуудые (Альга ташалган) үйлэдбэрилжэ байһаниинь элитэ.

Манай миномётно ажаүйлэдбэри 1942— ... онуудай үедэ жэл бүри дунда жэшээгээр 100 мянга хүртэр миномедуудые үйлэдбэрилжэ байһаниинь баһал элитэ. (Нэрьемэ альга ташалган).

Энээнтэй нэгэн доро зохихо хэмжээнэй артиллерийскэ снарядууд, элдэб түрэлэй ...үүд, авиационно бомбонууд, винтовка ... ба пулемедой патронууд үйлэдбэрилжэ байһаниинь мэдээжэ.

Жэшээлхэдэ, гансал 1944 ондо 240 миллионһоо үлүүтэй снарядууд, бомбо ба ми...ууд, 7 миллиард 400 миллион патро... үйлэдбэрилэгдэжэ байһаниинь элитэ (Нэрьемэ альга ташалган).

Улаан Армиие буу зэбсэг ба һомо хэ...ээр хангаха ябадал юрэнхыдөө иимэ ...

Тэрэ хадаа дэлхэйн нэгэдэхи дайнай ... манай армиие хангажа байһан бай... тон ондоо байһаниинь энээн дээрэ ...харгдана, тиихэдэ фронт гээшэ ар...ри ба снарядуудаар ходо дутажа бай... тиихэдэ арми хадаа танк ба авиаци...гээр дайлалдажа байгаа, тиихэдэ гур... солдат бүридэ нэгэ винтовко үгтэгшэ ...

Улаан Армиие эдеэ хоол ба хубсаһа...аар хангаһан тухай хэлэхэ болоо һаа, ...т хадаа энэ талаар ямаршье дутагдал ...гүй тэды бэшэ, харин өөртөө шухала ...рэнүүдтэй байһаниинь бүгэдэндэ мэ...

Дайнай эхилхэһээ түрүүн ба дайнайшье ...ю манайороной Коммунистическэ пар...һэн хүдэлмэри иимэ байна.

Мүнөө ерээдүй ойрын сагта Коммунис... партиин хэхэ хүдэлмэри тухай нэгэ ... үгэ хэлэхэм. Эдэ түсэбүүд һаяар ба...дахаа байһан шэнэ табанжэлэй түсэб ...лирхэйлэгдэһэниинь элитэ. Шэнэ та...лэй түсэбэй гол зорилгонууд хадаа ...й гэмтэжэ хохидоһон районуудые һэр... болгоохо, ажаүйлэдбэри ба хүдөө ажа...сэрэгэй урда тээхи хэмжээе тогтоохо, ...д тэрэ хэмжээе нилээд ехэ гү, али ...хэмжээгээр үлүүлэн гараха гэһэн ябадал болоно. Ойрын сагта карточна гурим ...болохо (Нэрьемэ, үни удаан болоһон ...альга ташалган) юм гэжэ хэлэхэһээ гадна, ...хэрэглэлэй эдлэлнүүдэй үйлэдбэрилгые ...лхэхэ, бүхы эд товарнуудай үнэ сэнгые ... дараалан хямдадхажа, ажалшадай ...бүүе ургэхэ (Нэрьемэ, үни удаан боло... альга ташалганууд) ба өөрынгөө хү...үүдые дэлгэхэ арга-боломжонуудые наукые ургэжэ шадаха (Нэрьемэ альга ташал... научно-шэнжэлэлгын элдэб түрэлэй ...итудуудые үргэн олоор бариха ябадал... (Альга ташалган) онсо анхарал хандуулха байна.

Хэрбээ манай эрдэмтэдтэ шухала туһа...та үзүүлээ хадамнай, тэдэнэр манай ...ной хилын саада тээхи наукын туйлалтануудые ойрын саг соо гансахан хүсэхэ ...ы бэшэ, харин ахин гаража шадаха бай...даль би һэжэглэнэгүйб. (Үни удаан бо...һон альга ташалган).

Улам удаан сагай түсэб тухай хэлэхэ ...оо һаа, парти болбол манай ажаүйлэд...риин хэмжээе, жэшээлхэдэ, сэрэгэй урда ...ын хэмжээнтэй сасуулбал гурба дахин ...ха арга-боломжо бидэндэ үгэхэ байһан ...лдай ажахын тиимэ хүсэтэ шэнэ дэбжэл... эмхидхэхэ болотон байна. Манай ...үйлэдбэри хадаа жэл бүри 50 миллион ...хүртэр тонно шэрэм (Үни удаан болоһон альга ташалган), 60 миллион хүртэр тонно булад (Үни удаан болоһон альга ташалган). 500 миллион хүртэр тонно нүүрһэ (Үни удаан болоһон альга ташалган), 60 миллион хүртэр нефть (Үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалган) үйлэдбэрилжэ шадаха ябадалые туйлаха зэргэтэй байнабди. Гансал нигээд байхадаа, манай Эхэ орон али бүхы гэнтын ябадалһаа хамгаалагдаа гэжэ тооложо болохо байна. (Нэрьемэ альга ташалган). Энээндэ доодо захань гурбан шэнэ табанжэл ошохо байна. Гэбэшье энэ хэрэгые туйлажа болохо байна, тиин энээниие бидэнэр бэелүүлхэ ёhотойшье гээшэбди. (Нэрьемэ альга ташалган).

Һая үнгэрһэн саг соо Коммунистическэ партиин хэһэн ажал хэрэг тухай ба ерээдүйн сагта тэрэнэй хэхэ хүдэлмэриин түсэбүүд тухай минии хэлэхэ хуряангы тоосоон иимэ байна. (Нэрьемэ, үни удаан болоһон альга ташалган).

Парти хадаа хэр зүбөөр хүдэлмэрилһэн ба хүдэлмэрилжэ байһаниинь (Альга ташалган) ба тэрэ хадаа үшөө һайнаар хүдэлмэрилжэ шадаха байгаа гү гэһэниие сэгнэжэ үзэхэ танай хэрэг байна. (Энеэдэн, альга ташалган).

Илагшадые шүүжэ үзэдэггүй юм (Энеэдэн, альга ташалган). тэдэниие шүүмжэлхэ ёhогүй юм, тэдэниие шалгаха ёhогүй юм гэжэ хэлсэдэг байна. Тэрэ буруу. Илагшадые шүүжэ болохо ба тиихэ хэрэгтэйшье байна (Энеэдэн, альга ташалган). шүүмжэлжэ ба шалгажа болохо ба тиихэ хэрэгтэйшье байна. Энэ хадаа гансахан хэрэгэй тулада бэшэ, харин илагшадта өөһэдтэншье туһатай байна (Энеэдэн, альга ташалган) гэбэл бэерхэхэ ябадал үсөөрэхэ, даруу ябадал олон болохо байна. (Энеэдэн, альга ташалган). һунгуулиин кампани хадаа хүтэлбэрилхы парти болохо Коммунистическэ партида һунгагшадай хэжэ байһан сүүд гээшэ гэжэ би тоолоноб. Тиин һунгалтын үрэ дүнгүүд һунгагшадай приговор болохо байна. (Энеэдэн, альга ташалган). Хэрбээ манай ороной Коммунистическэ парти хадаа шүүмжэлэл, шалгалтаһаа айдаг байгаа хадаа, тэрэ болбол тон хүнгэн сэнтэй байха бэлэй. Коммунистическэ парти һунгагшадай приговор хүлеэжэ абахаар бэлэн байна (Нэрьемэ альга ташалган.)

Һунгуулиин тэмсэлдэ Коммунистическэ парти гансаараа оролсоогүй. Тэрэ хадаа партийнабэшэ хүнүүдтэй блок гэжэ һунгалтада ерэбэ. Үниндөө коммунистнууд партийнабэшэ хүнүүдтэ ба партийнабэшэ байһан ябадалда нэгэ бага найдабаригүйгөөр хандадаг бэлэй. Ушарынь партийнабэшэ байһанай туг доро элдэб янзын буржуазна бүлэглэлнүүд нэгэнтэ бэшэ хоргододог байгаа, юуб гэхэдэ баггүйгөөр һунгагшадай үмэнэ харагдахань тэдэндэ ашаггүй байба. Урдань иимэ байгаа. Тиин мүнөө манайда ондоо саг болоо. Мүнөө партийнабэшэ хүнүүдые советскэ олониитын байгуулалта гэжэ нэрэтэй барьер буржуазиһаа илгана. Мүн энэл барьер хадаа советскэ хүнүүдэй нэгэ хамтын коллектив болгожо партийнабэшэ хүнүүдые коммунистнуудтай нэгэдхэнэ. Хамтын коллективтэ ажаһуухадаа тэдэнэр суг хамта манай ороной хүсэ шадалые бүхэжүүлхын түлөө тэмсэһэн байна, суг хамта дайлалдажа манай, Эхэ ороной эрхэ сүлөө ба һүр һүлдын туһада фронт дээрэ шуһаа адхажа ябаһан байна, суг хамта манай ороной дайсадые илаха ябадалые бэлэдхэһэн ба туйлаһан байна. Тэдэнэй хоорондохи илгаань юуб гэхэдэ, нэгэниинь партида байдаг, нүгөөдүүлынь байдаггүй байһан гансал тэрэ ябадал болоно. Теэд тэрэ хадаа формальна илгаа мүн. Энэшье тэрэшье хүнүүдынь ниитын нэгэ хэрэг зохёожо байһан ябадалынь шухала болоно, Тиимэһээ коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй блок болбол бодото ба ами наһанай бата хэрэг болоно. (Нэрьемэ, үни удаан болоһон альга ташалган).

Дүүргэхэ дээрээ Верховно Соведэй депутадта минии кандидатурые дэбжүүлжэ, намда танай үзүүлһэн найдалгын түлөө танда баясхалан хүргэхые зүбшөөрыт (Үни удаан замхашагүй альга ташалганууд, Һуурин дээрэһээ иимэ хашхаралдаан гарана: „Бүхы илалтануудай агууехэ полководец, нүхэр Сталинда, ура!"). һанаагаа бү зобогты, таанарай этигэл найдабариие харюулха гэжэ оролдохол байхаб. (Бултадаа бодоно, Нэрьемэ, үни удаан замхашагүй альга ташалган боложо, овацида шэлжэнороно. Залай алишье талаһаа иимэ абяан гарана: „Агууехэ Сталин мандаха болтогой, ура!" „Арадуудай агууехэ вождьдо. ура!", „Агууехэ Сталинда алдар соло!", „Бүгэдэ-арадай кандидат нүхэр Сталин мандаха болтогой!", „Манай бүхы илалтануудые зохёогшо нүхэр Сталинда—алдар соло!").

Манай Улан-Удэ городто һуудаг 103 наһатай А. Ф. Иванова гэжэ хүгшэн эгээл түрүүл ерэжэ голосоваба.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. Ф. Иванова урнарүү бюллетеньнүүдые табижа байна.
А. Поповой фото.

Гурбан үнгын бюллетень

Хабарай эхиие уридшалан һэнүүлһэн энэ үдэр хадаа бүгэдэ-арадай һайндэр болоно эхилээ. Хасар эльбэмэ жаборгайхан харанхы һүниин нэн үнгэржэ дүрбэн час болоһониие, хананда үлгөөтэй байһан час харуулан байна. Буурал сагаан сэн бүгөөр бүрхөөһэн бүтүү ой нарһанай дунда хүн зоной ябаха, дуугарха абяанууд сууряатан дуулдана. Энэ ой модоной түнда багахан тосхон зайн гэлээр яларан харагдана, тиин тэрэ тосхоной захын багахан гэртэ орожо ерэхэдэ, 73 наһатай сагаан буурал толгойтой үбгэжөөл нүхэр Устин Маркелович Гончаров һүниин зэндэ болоод, гоёжо хубсаһан, гурбан сэгээхэн сэрһэ гартаа бариад:

—Зай шинии һунгуулиин участково комиссида ошожо, паспортаа харуулхадашни, иимэхэнүүд гурбан янзын үнгэтэй бюллетень үгэхэ... Ши тэрэниие абаад, гурбэ дахин эбхээд лэ урна хүдэр табихаш—гэжэ хүгшэндөө өөдэрхэн заажа байба. Тиин бидэнэй орожо ерэхэдэ:

—Зай хүбүүд гээшээ һүүгты, һайнтэрай баяр! Хаанаһаа иимэ эртэ ерэбэт. Би мүнөө үглөөнһөө хойшо энэ 71 наһатай хүгшэндөө бюллетень абаад хайшан гэхэ тухай заажа үгэнэб, теэд лэ энэмни юушье ойлгожо үгэнэгүй—гэжэ тэрэ үгөөжөөл өөрынгөө хүгшэндэ гомдолтойгоор зугаална.

5 час 20 минута боложо байхада үбһэнэй базын эрхим агитатор нүхэр Устин Маркелович болбол дутын айл бүхэниие үлөөнгүй ябажа оутэлые һэрюулээхэ. Тиин арбаад минута болоогүй байтар машина дээрэ хэдэн олон хүн һууһан. үшөө машинада һууха хурагай хүнүүд олон аал, һууха баггаха аргагүй болошоһон байба.

6 час болоогүй байхада 52-дохи һунгуулиин участогай участково комиссиин хүдэлмэрилхэ байшангай газаа хэдэн олон хүнүүд суглараад, һунгуулида зэнэй түрүүлэн орохые зүбшэн байбал. Тиигэжэ байтар гэрэй баруун тэһээ һабаа туулаһан, хуушанай революционер нүхэр Василий Емельянович Векшин гэгшын һамган, 105 наһатай һунгагша нүхэр Анна Григорьевна хүрэжэ ерэбэ. Тэндэ байһан бүхы һунгагшад нүхэр Анна Григорьевнада харгы гаргажа һунгуулиин комиссида түрүүлэн орохын хүндэлэл үзүүлхэдэнь:

—Зай үхибүүдни, битнай мүнөө һүни унтаагүй хонооб, үглөөдэр һунгуулиин участокта ошожо. сталинска кандидадуудай түлөө голосоо үгэхэб гэжэ һанахалаа, урданайнгаа гашуудалта байдалые, өөрынгөө хайрата нүхэрэй бандидуудай гарта орожо галдуулжа алуулһаниие һанахалаа үргэһэмнишье хүрэхэгүй байгаа. Мүнөө сагай жаргалта байдал таанар залуушуудай ба Улаан Армиин солдадуудай дайнай хатуу шанга үдэрнүүдые үнгэргэһэниие һанахада намһаашье болохо хүнэй үргэһэн хүрэхэгүй байна. Мүнөө таанарай хүндэлэлые хүлеэн, һунгуулиин комиссиһаа түрүүлэн бюллетеньнүүдые абажа нүхэр Сталинайнгаа түлөө, арад зонойнгоо дэбжүүлһэн эрхим кандидадуудай түлөө голосоо үгэхэмни—гэжэ тэрэ хүгшэн зугаалба.

Уданшьегүй 6 час боложо һунгуулиин комисси хүдэлмэреэ эхилбэ. 35 минута үнгэрөөд байхада бүхы һунгагшадай 20 процент, 2 час үнгэрөөд байхада 60 процент һунгагшад һунгуулида хабаадаад байба.

9 час болоод байхада энэ тэрэ буланда хүнүүд залиханаар дуугаралдажа. һунгуулиин комиссиин урда байһан нэгэ эхэнэрые алаглан харана. Теэд энэ эхэнэр болбол һунгуулиин энэ участок дээрэ хүндэтэй хүн байба. Эхэ-Геройн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоһон Никольск, тосхоной һуудаг Елена Михайловна Посельская гэгшэ һунгуулиин комиссиие мэнэшэлэн, хармааһаа паспортаа гаргана. Тэндэ байһан залуушууд бүтэлөөрөн нүхэр Елена Михайловнае хүнхэлэн мэндэшэлэлсэнэ. Уданшьегүй бюллетень абажа кабина хүдэр ороод гаража ерээтэрээ:

—Зай нүхэр, бишни өөрынгөө табан хүбүүн, табан басаганай саашанхи зол жаргалай түлөө энэ бюллетеньнүүдые абааб, теэд баярлаһандаа бахардаад урнаяа хаража ядан ябанаб. Хаана гээшэб урнатнай,—гэжэ тэндэ байһан комиссиин член, залуухан басаганһаа асууба.

Эхэ-Герой Елена Михайловнатай саашадань зугаалхада иигэжэ мэдүүлнэ:

—55 наһа хүрөөб, хаанта хаанта харгис засагай гашуудалтай байдалай эсэсые, манай советскэ зол жаргалта байдалай эхиие үзөөб. Арбан үхибүүдые түрэжэ, тэдэнэрые советскэ засагай туһаламжаар ямаршье ядарал үзүүлэнгүйгөөр хүмүүжүүлээб. Минии үхибүүдэй эгээл ехэнь—Ирина басагамни 26 наһатай болоо. Хоёр хүбүүмни фронтдо ошожо, Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнда хабаадалсаһан ба офицернүүд болонхой. Эгээл бага басагамни 6 наһатай. Хүн дээрээ үндыһэн хүүтэдэмни бүгэдөөрөн 5 классһаа доошо бэшэ һургуулитай юм. Би советскэ засагай туһаламжаар энэ олон үрые зоной зэргэдэ оротор хүмүүжүүлээд байхадаа нүхэр Сталинайнгаа түлөө, Советскэ арадай үнэн сэхэ хүбүүд ба басагадайнгаа түлөө голосоо үгэхөө ерээб.

Наранай гаража байха үедэ үглөөнэй сууряанда зэдэлһэн гармониин ба залуушуулай дуулаһан гоё аялгата хүүнүүлэй абяан дуулдана. Уданшье болонгүй һүрэг олон залуу һунгагшад орожо ерэбэ. Тэдэнэрэй дунда Иркутскэ хүдөө-ажахын институдай студент комсомолка Эвелина Прохоровна Михалева, мелкомбинадай ОРС-ын бухгалтер Кухлина ба бусад һурагшад, ажаүйлэдбэриин түрүүшүүл олон.

—Би энэ жэлдэ 18 наһа хүрөжэ, СССР-эй Верховно Соведтэ депутадые һунгалгада хабаадабаб. Энэ үдэр хадаа минии наһан соо оройдоошье мартагдахагүйл. Мүнөө жэлдэ комбинадай дэргэдэхи 12-дохи һургуулиин 10-дахи класс эрхим сэгнэлтэтэйгээр дүүргэхэб. Саашанхи жаргалта байдалайнгаа түлөө сталинскэ кандидадуудта голосоо үгөөб. —гэжэ залуу һунгагша нүхэр Вера Прохоровна Михалева мэдүүлнэ.

Ж. ЖАМБУЕВ.

Колхозно һайндэр

(Манай тусхай корреспондентһээ)

ХОРИНСК, февралиин 10. (Телефоноор абтаба). Хориин колхозникүүд өөрынгөө сүлөөтэ орондо хизаарлашагүй дуратай байһанаа харуулжа байна. Хахад үдэр боложо байхада хэдэ хэдэн газарта һунгалта бүрин дүүрэбэ.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой дэргэдэхи һунгуулиин участок 10 час боложо байхада һунгалта хэжэ дүүргэбэ. «Красный Партизан» колхозой 90 хүнүүд 30 минута соо голосоваба. Тиин тэрэ колхозой 201 хүнһөө үлөөнэй 10 час болтор 173 хүн голосоваһан байха юм.

Ферма гүүртэнүүдэй согтой солбон дуутай шуутай хүнүүдэй хатарша морьдоо хүллэжэ харайлган ерэжэ байхыень харахада тон омогтой байба. Хүдөө нютагуудта сугларһан хүнүүд элдэб наадан зугаа хэжэ хүхижэ сэнгэжэ байба. Энэ һунгалта манай арадай нэгэхэлые харуулжа, колхозно таряашадай бодото сүлөөтэ һайндэр болоо.

Цэлэн ГАРМАЕВ.

Һарынгаа түсэб арбан үдэр соо дүүргэбэ

СССР Союзай Верховно Соведтэ һунгалтын хэхэ үдэрэй хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ орохолоо Кабанскын аймагай Посольскын гүрэнэй загаһанай заводой коллективэйхид (директорынь нүхэр Карнаков) загаһа бариха февраль һарынгаа түсэбые үлүүлэн дүүргэхэ гэжэ уялга абаһан байгаа.

Тус заводой хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон албахаагшадай хамтын суглаан һаяхан болобо. Тэрээн дээрэ Коммунистическэ (большевигүүдэй) Партиин Центральна Комитедэй хандалгатай танилсаха зуураа, һунгуулиин үдэрэй хүндэлэлдэ абаһан социалистическэ уялгануудайнгаа хэр зэргээр дүүргэгдэжэ байһан тухай асуудал зүбшэн хэлсэбэ. Тиихэдээ энэ коллективэйхид абаһан уялгаа амаараа бэшэ, бодото хэрэгээрээ бэелүүлжэ шадаһанаа тэмдэглэбэ. Юуниеб гэхэдэ, январь ба февраль һарануудай үйлэдбэриин программые байгша оной февралиин 1-дэ 114,1 процент дүүргэһэн байна.

Социалистическэ мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлжэ, магтаал хүндэлэлдэ хүртэһэндээ омгорхоһон энэ заводойхид саашадаа үшөө үндэр амжалтануудые туйлаха нэгэн хүсэлэйнгээ үрэ үрдыгөөр урда урдынхиһаа үшөө эршэмтэйгээр хүдэлмэрилжэ байха юм.

И. ДАЛБАЕВ

Уялгануудаа хэрэг дээрэнь бэелүүлбэ

Яруунын загаһанай заводой бүхы хүдэлмэрилэгшэд болбол СССР-эй Верховно Соведтэ һунгалта хэхэ үдэрэй хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ абаһан уялгануудаа бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлжэ, февралиин 1-эй мэдээгээр хоёр һарынгаа даалгабариие 100 процент дүүргэжэ шадаба.

Загаһа барилга дээрэ хүдэлмэрилжэ байһан Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой загаһашадай бригада (бригадирынь нүхэр Виноградов) ажал хүдэлмэреэ эрхим һайнаар табижа шадаһанайнгаа ашаар хоёр һарынгаа даалгабари 220 процент дүүргэбэ.

Мүн Кировэй нэрэмжэтэ колхозой загаһашад шаламар бэрхэ, баян дүй хүршэлтэй бригадир нүхэр Байбороднай хүтэлбэри доро ажаллажа, мүн бэшэ амжалтануудые туйлажа байна.

Энэ эмхитэй бригада мүнөө хоёр һарынгаа даалгабариие 198 процент дүүргэжэ, гүрэндөө һайн шанартай загаһа элбэг дэлбэгээр үгэбэ.

Стахановска бахтада жагсаба

Алдарта Улаан Армиһаа табигдажа ерэһэн урдань Улан-Удын паровозо-вагонно заводто хүдэлмэрилжэ байһан нүхэд Мартынов, Сверкунов, Колосовский гэгшэд үлөөхэрынь шахуу ажал хүдэлмэрилжэ орожо дайн сэрэгээр ушаруулагдаһан шархануудые эдэгээхын түлөө эзэхэ оусахые мэдэнгүйгөөр имагта стахановска методээр ажаллажа байнад.

Жэшээлхэдэ, транспортно тоһогай машинист нүхэр Мартынов болбол үнгэрэгшэ январь һара соо даалгабарита нормоёо 144 процент дүүргэһэн юм. Тиин февраль һарынгаа даалгабариие СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтануудые хэхэ үдэр хүртэр дүүргэхэ гэһэн нэгэн зоригтойгоор хүдэлмэрилхэ зуураа, үдэр бүриингөө нормые 258—260 процент хүртэр эрхим һайн шанартайгаар дүүргэнэ.

Г. БАДМАЕВ

ФЕВРАЛИИН АРБАНАЙ ҮДЭР

Февралиин үдэрэй урин дулаахан үглөөгүүр сайахан орожо байна. Огторгойдо байһан үсөөхэн үүлэнүүд аалиханаар урагшаа хүдэлжэ, тэрэнэй саанаһаа алтан одото мүшэнүүд харагдана. Тэдэнэр анибхилжа, бишихан үхибүүдэй нюдэнэй ошоной хүдэлжэ байһан мэтээр үзэгдэнэ.

Энэ һүни город унтаагүй һэрүүн байба. Хүн зон, бүгэдэ арад һайндэрһөө хожомдохогүй гэжэ бэеэ барижа байһан шэнги байгаа. Тиин гэрэ һайндэрые манай хүнүүд үни удаан саг соо, дайнай үеын шалгалтануудай сагта хүлеэжэ байһан юм. Айлнуудай гэрэй сонхонь ходо гэрэлтэй байба. Эдэ һунгагшад тон баяртай сагые, СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтын эхилхэ минутые һүниндөө хүлеэжэ байна гээшэ.

Үглөөнэй 5 час болохотой сасуу һунгуулиин 7-дохи участогай зал соо дүүрэн хүнүүд сугларжа ерэбэ. Тэдэнэр амилха амяа даража, 6 часай сохихые хүлеэжэ ядан байна. Иигэһээр 6 час сохижо, советскэ календариин шэнэ хуудаһан нээгдэхэнь гэжэ тэдэнэр һанажа байба. Хүн бүхэн өөрынгөө сээжэ зүрхэн соо, өөрынгөө һанаа бодолдо агууехэ вождиин, нүхэр Сталинай дүрсэ шарайе халагалжа байгаа. Коммунистнууд ба партиинабэшэ хүнүүдэй эбдэршэгүй блогой түлөө голосуудаа үгэхэ гээшэ Сталинай түлөө, Эхэ оронойнгоо һалбаран бадархын түлөө, шанга шадалтай ба культурна ажабайдалай түлөө голосоо үгэхэ гэһэн удхатай.

6 сохилбо. Үүдэн нээгдэжэ, олон зон һунгуулиин урна тээшэ ошоно.

Энэ участок досоогоо ехэ һайхан һаруул. Һунгуулиин комиссиин түрүүлэгшэ нүхэр Мисилевич Давид Иванович ба члелүүд Кузнецова, Сорокин, Корягина, Бирюкова, Радионова болон секретарь Солдатов өөрынгөө участогые город дээрэ эгээл эрхим болгохын тула тон ехээр оролдобо. Һунгуулиин комиссиин түрүүлэгшэ Мисилевич һунгалта эхилһэн тухай соносхоно. Улаан лентые эгээн түрүү таһалжа, түрүүшын бюллетень урнаруу табиха зол хуби гээшэ һунгагша Залман Леонтьевич Дерес гэгшэдэ тудаба. Тэрэнэй хойноһоо бэшэ һунгагшад ороно. Наркомземэй хүдэлмэрилэгшэ Машкин Аюша Агрофена Егоровна гэжэ һамгантайгаа хамта, Валентина Михайловна Стенюшкина, сэрэгэй албанһаа табигдааша Кирасов, Доронин ба бусад һунгахаа түрүүлжэ ерэбэ.

Эдэнэр хэды ехэ омог баяртайгаар һунгаһаниинь тэдэнэй хүхюун баяртай нюур дээрэ, тэдэнэй ялалзажа байһан нюдэн дээрэ харагдана. Бюллетеньнүүдтэ ехэ наринаар хүрэжэ, өөһэдынгөө зол хубиин дуллыдаха нангин юумэ шэнгеэр тэдэниие абана.

Хүн зон хойно хойноһоон ерэжэл байна. Бурят-монгол арад өөһэдынгөө инаг хайрата кандидадуудай түлөө голосуудаа үгэжэ байна.

Данри ХИЛТУХИН.

Һунгуулиин 9-дэхи участогта

... Улын эхэнэрэй 3-дахи дунда һургуулиин байшанда газаанһаа харахада гоё һайханаар шэмэглэнхэй ба һайндэрэй түхэл янзаар һунгагшадые угтана. Энэ Улан-Удэ городой һунгалтын 9-дэхи участок юм. Үшөө харанхы байхаһаа эхилжэ энэ байшангай газаа залуу ба наһажаал һунгагшад 250 хүн суглараа.

Үглөөнэй 6 часта һунгагша Иванова М. С. түрүүшын бюллетеньнүүдые инаг түрэл арадайнгаа зол жаргалай түлөө һунгалтын урнаруу табиба. Удаалуулан эхин түрүүшынхеэ һунгажа байһан залуу һунгагша Мункуев Иван Батуевич өөрынгөө бюллетеньнүүдые Ленин-Сталинай партиин арюун хэрэгэй түлөө коммунистнуудай ба партиинабэшэ хүнүүдэй блогой дэбжүүлһэн кандидадуудай түлөө голосоо үгөбэ. 80 наһатай һунгагша Петрунов Н. М., 75 наһатай һунгагша Округина Л. Д. гэгшэд өөһэдынгөө үнэр олон үхибүүдэй зол жаргалта үдэрнүүдэй түлөө, ахадуу олон арадайнгаа үнэр баян ба болбосон культурна байдалай түлөө дуугаа омог баяртайгаар үгэнэ. Тэдэнэй удаа ахалагша лейтенант Попов А. М., Байкало-Сэлэнгын пароходствын начальнигые орлогшо Фаргелин М. Ф. гэгшэд бюллетеньнүүдые баяр золтой ба омгорхолтойгоор абанад.

—Урда сагта, хаанта засагай үедэ, иигэжэ, бүгэдэ-ниитын, олон үндэһэтэнэй хабаадаха үргэн ехэ эрхэтэй һунгалта байгаагүй юм. Би мүнөө 80 наһатайшье һаа гансахан лэ советскэ жэлнүүд соо арад зонойнгоо иимэ һайшаалтай ба үргэн эрхэтэй һунгалтада хабаадалсаха иимэ эрхэ зол эдэлнэб.—гэжэ һунгагша Н. М. Петрунов хэлэнэ.

Дүрбэн хүүгэдэй эхэ гэрэй эзэн эхэнэр Потанина М. Н. иигэжэ баяртайгаар мэдүүлнэ:

—Би Ленин—Сталинай партиин үнэн сэсэн хэрэгые бэхижүүлхэ арад зонойнгоо дэбжүүлһэн эдэ нүхэдүүдэйнгээ түлөө өөрынгөө голосые саллтайгаар үгэхэ байнаб. Энэ болбол советскэ хүн бүхэндэ Октябрьска агууехэ революциин ашаа туһаар олдоһон сэгнэгдэшэгүй үргэн ехэ зол жаргал байна.

Һунгуулиин участково комиссиин түрүүлэгшэ капитан Моисеев С. Г. һунгагшадые ехэ халуунаар угтана. Тэндэхи хэдэн дежурнанууд газааһаа ороһон һунгагшадые комиссиин члелүүдэй һууһан үргэн ехэ таһагта оруулнад. Тэндэнь советскэ арадуудай вождь агууехэ Генералиссимус Сталинай һаруул һайхан портредые табижа, улаан торгон бүдөөр бүхээглэн шэмэглэжэ, өлбэг баглаар сэсэг набшаар гоёон хүрээлэһэн байна.

Һургуулиин байшангай дээдэ дабхарһаа хүгжэм музыкын хүхюун шанга аялга зэдэлжэ залуу һунгагшадай дура сэдьхэлые дуудан татажа байна. Гоё һайханаар шэмэглэһэн уужам ехэ зал соо залуушууд хатар наада болон элдэб танец харуулжа, наһатай һунгагшадые баясуулан түүхэтэ энэ үдэрые үнгэрөөнэ.

Ондоо нэгэ зал соо гармониин хүхюун бардам аялга ханхинажа, зарим һунгагшад тэндэ ошонод. Хүн зон дүүрэн обкомлесосплавай культбригадын табиһан концерт хаража байна. Сэсэг набшаһаар эреэлһэн платьенуудтай хоёр басагадууд, шэнэ сабхи гуталай уран шуран тобороо гаргаһан омог айлар хоёр хүбүүдээр украинска арадай «гопак» гэжэ олоною мэдэгдэһэн танец харуулна. Мүн тэрэшэлэн украинска, оросой, грузинска болон бурят арадай дуунуудые шадабаритай һайханаар дуулажа сугларагшадые һонирхуулна.

Манай арадай агууехэ һайндэр болоһон һунгалтын энэ үдэртэ хүн зоной патриотическа үзэл бодол айхабтар эли тодоор шэлжэн үзэгдэнэ. 9-дэхи номерой һунгалтын тус участогта үдэрэй 1 час 30 минута болоходо байхада бүхы һунгагшадай 80 процент өөһэдынгөө голосуудые үгэһэн байгаа. Энээн дээрэһээ бодоходо агууехэ хэрэгэй түлөө өөһэдынгөө сэгнэгдэшэгүй үндэр һунгаха эрхээ бэелүүлхэеэ манай советскэ арад зоной хэды шэнээн шударга эдэбхи зориг гаргажа һунгалтын үдэртэ ерэһэниинь харагдана.

Ч. ЦЫДЕНДАМБАЕВ.

Ушевтан голосовална

Энэ һүни Степанида Евгеньевнагай нойрынь хүрэжэ үгэбэгүй. Гашуудаһандаа бэшэ, харин өөрынгөө хайрата хүбүүе һанаһанһаа болоод энэ һайндэрэй сагта һанаата болон байба. Эхэ хүнэй сээжэ зүрхэниинь уян зөөлэн байдаг юм гэжэ һанахада энэ ойлгостой болоно.

Эдэ хэды час соо хэды олон юумэ толгойдо һанагдааб даа!

Тиин репродукторһаа танил ба дару хүнэй абяан дуулдаба.

—Сталин хэлэнэ, Сталин! Степанида Евгеньевна эрэ нүхэрөө, басагаа һэрүүлээд: «Шагнагты, энэ Сталин хэлэжэ байна» гэбэ.

Манай түрэл, манай хайрата Сталинай үгэ бүхэниинь үнэтэй.

—Манай Боришье мүнөө баһал дуулажа байгаа бэзэ, — гэжэ вождиин нэгэшье үгые алдахагүй гэжэ оролдон Степанида Евгеньевна шэбэнэн хэлэнэ. Тиин комод тээшэ ошожо, үглөөгүүр бодохо бүхэндөө харадаг Бори хүбүүнэйнгээ портрет үндэнэ. Тэд энэ—миниин Бори—мүнөө Балтийска флодой капитан, Советскэ Союзай Герой—Борис Петрович Ушев.

Дайнай эхилхэһээ абаад һүүл болторынь Борис Петрович Балтика дээрэ дайлалдажа ябаа. Тэрэнэй сээжэ олон орден ба медальнуудаар яларна.

Степанида Евгеньевна, Петр Федорович Ушевтан өөрынгөө баатар хүбүүгээр омгорхожо, тиимэ ехэ жаргалтай байһандаа баяртай.

Мүнөөдэр тэдэнэр манай арадай эгээл эрхим хүбүүдэй түлөө голосуудаа үгэжэ, тэдэнэйэ засаг түрэеэ найдаба гээшэ.

Үнэн сэдьхэлһээн...

БАРГУЗИН. (Телефоноор абтаба). Манай эндэхи зон Сталин вождиин хэлэһэн үгые тон ехэ анхаралтайгаар шагнаба. Москвада 8 час байхадань Баргажанда хахад һүни болоод, 1 часһаа үлүүтэй болоод байгаа. Хэды иимэ орой болоһоншье һаань хүн зон нойроо һэргэжэ, Сталинай алтан үгэнүүдые шагнаха гэжэ хүлеэжэ байгаа. Тиин тэрэ саг ерэжэ, хүн бүхэнэй сээжэ зүрхэн омог баяраар дүүрэбэ.

Үүр сайжа байхада һунгуулиин участогуудта дүүрэн улад зон суглараад байба. Тэдэ албахаагшад, хүдэлмэришэд шэнэ һайхан хубсаһаяа үмдэжэ, шэлдэг эрхим морёо хүллэжэ ерэһэн колхозниигууд байна. Хүн зоной иимэ ехэ эдэбхи понные би өөрынгөө наһан соо үшөө хараагүй байгааб. Тэд агууехэ Сталинайнгаа түлөө, амар жаргалта байдалайнгаа түлөө һунгалта хэжэ байхадаа иимэ ехээр баярлахань гайхалтай бэшэ бэзэ.

Б. РИНЧИНОВ.

Манай малшад хэлэһэн үгэдөө хүрэбэ

Үнгэрэгшэ жэлдэ манай малажалай бүхы фермэ, гүүртэ, бригадануудай хүдэлмэрилэгшэд социалистическэ мүрысөөндэ үргэн далайсатайгаар оролсожо, адуу мал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэб түрэл бүриин малаар үлүүлэн дүүргэхэ, тэдэнһээ абтаха ашаг шэмые али болохоор дээшэлүүлхэ мэтын уялгануудые абаа һэн. Тиин, нёлондоной дүнгүүдые гаргаад байхада, манай малшад хэлэһэн үгэдөө хүрэһэн байба.

1945 ондо манай «Комсомол» колхоз адуу малай түрэл бүреэр ургалта үгэжэ, гүрэнэй түсэбые бүхы малаар үлүүлэн дүүргэһэн байна. Сэрэг дайнай урда тээхи үетэй сасуулхада, колхозой малажал эбэртэ боди малаар—19,5 процент, сараар—159 процент, хони ямаагаар—39,3 процент, хүдэлмэришэ моридоор—10 процент, гүүгээр—54 процент ургаа.

1945 ондо малые ороондо оруулха түсэб түрэл бүриин малаар 102-һоо 106 процент хүртэр дүүргэгдэһэн байна. Малажалай продуктнуудые гүрэндэ тушааха түсэбөө бүгэдыень болзорһоо урид 102-һоо 130 процент хүртэр дүүргээбди.

Энээнэй түлөө манай колхоздо республиканска выставкомой тогтоолоор, нэгэдэхи зэргын диплом мүнгэн шан үгэлгэтэйгээр олгогдоо. Малажалые хүгжүүлхэ гүрэнэй түсэб түрэл бүреэр үлүүлэн дүүргэһэн ябадал имагтал үнгэрэгшэ жэлэй үбэлжэлтые эмхитэйгээр үнгэргэһэнэй ашаа үрэ мүн.

Манай колхозой малажалай бүхы хүдэлмэрилэгшэд үнгэрэгшэ жэлдэ түйлаһан эды тэды амжалтануудые 1946 ондо бэхижүүлхын түлөө эбтэй эетэйгээр тэмсэжэ байнхай. Энэ жэлдэ үбһэ тэжээлэй дутамаг дээрэһээ үбэлжэлгын үедэ бэрхэшээлнүүд тохёолдожо болохоор байна. Тиимэдэ манай бүхы фермэ, гүүртэнүүд адуу малаа һайн бэлшээритэй газараар адуулха, нэмэлтэ тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ шухала анхаралаа хандууланхай. Фермын малшан бүхэн адуу малаа зүбөөр эдеэлүүлхэ, саг соонь уһалха, һайнаар харууһалха, байра байдалыень һаруул ба урин дулаан байлгахын түлөө үнэн зүрхэнһөө оролдодог юм. Шадал шэнээгээр муу малые түсгаар бүлэглэжэ, мэргэжэл шадабаряар һайн хүнүүдтэ даалгаганхайбди. Тэдэнэр эдэ малые таргалуулжа һүрэгүүдтэйнь түргэнөөр нилуулхые хүсэжэг байна. Тэжээлээр дутамаг байһан халаа үбһэ һолоомобо байгуулагдаһан нормын ёһоор гаргашалжа арбилха гээшэ бидэнэрэй гол зорилго гэжэ малшаднай һайса мэдэнхэй.

Малажалые хүгжүүлэн, тэрэнэй ашаг шэмые дээшэлүүлхэ зорилгые имагтал колхозниигууд түүхын түрүүнэ малшад хангаха байна. Тиимэдэ малшадые халуун оролдолгоор хүреэлэн, тэдэнэрые али болохо хэрэгсэлнүүдээрынь дүүрэн хангадаг байнабди. Элдэб хэрэгсэлнүүдээр ядамаргүй байхадаа малшад хэзээ бүхэндэ оролдосотойгоор хүдэлмэрилжэ, амжалтануудые түйладаг юм. Адуу малые хүгжүүлхэ хэрэгтэ ами бэеэ хайралангүй оролсожо, колхоз соо нэрэтэй солотой болоһон хүнүүд манайда олон.

Цырен Пыденов гэгшэ өөрынгөө бүлэнэртэй хамта табан жэл соо таһалгаряагүйгөөр адуун һүрэгые харууһална. Тиин, даажа абаһан һүрэгүүдээ бүрин бүтэнөөр ба тобир тарганаар харууһалхаһаа гадна, үбһэ тэжээл зүбөөр гаргашалжа алмадаг юм. 1945 ондо нүхэр Цыденов 31 гүүнһээ 21 унага абажа, бүгэдыень элүүр энхээр тэнжээгээ. Энэ болбол адуун һүрэгые түхэреэн сүүдхэ соо хээрын бэлшээридэ ябуулдаг юм. Һалхи бурдаһатай хүйтэн һүнинүүдтэ адуун һүрэгүүдээ үлэмжэ һэргээгээр адуулдаг байна. Энэ нүхэрэй харууһалжа байһан адуун сооһоо һүүлэй жэлнүүдтэ нэгэшье толгой хороогүй юм.

Түрүү колхозник Батожап Цыренжапов гэгшэ үнгэрэгшэ жэлдэ өөрынгөө басагантай хамта, 200 толгой эбэртэ бодо мал түхэреэн үбэл соо адуулжа гараа. Эдэ малнуудынь барандаа дунда шадалтайгаар үбэлые дабаһан байна. Һүнэй товарна фермын һаалишан Дарима Найданова гэгшэ малаа һайнаар бэлшээжэ үбһэ тэжээл арбилһан, 19 үнеэ түрүүлжэ, 19 тугал абаад, бүрин бүтэнөөр тэнжээһэн байха юм.

Хонинной-товарна фермын хүдэлмэрилэгшэ Хандажап Цыренжапов гэгшэ 100 ямаанһаа 120 эшэгэ абажа, бүлтыень элүүр энхээр ондо оруулаа һэн. Тэрэшэлэн хонишон Гыма Дашиева ба бусад өөһэдынгөө ажалда үнэн сэхээр хандадаг байна. ССР Союзай Арадай Комиссарнарай соведэй 1944 оной августын 7-ой тогтоолой ёһоор дээрэ дурсагдагша түрүү малшад баранда ажалай нэмэлтэ түлөөри абаа. 1945 он соо малшадай ажалай нэмэлтэ түлөөридэ 40 тугал, 152 хурьга эшэгэн үгтөө һэн.

БМАССР-ые ашаг шэмээр ехэ ба хүгжэнги малажалтай республика болгохо гэһэн зорилгые бэелүүлхэ ябадал имагтал адуу малай үбэлжэлгые амгалан тайбанаар үнгэргэһэнһөө болохо байна. Тиимэдэ манай колхозой малшад үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые саг соонь үнгэргэжэ, адуу малаа тобир тарганаар ондо оруулхын түлөө ниидэлгүй оролдоһон байха юм. Адуу малай үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые тушаан абаха аймагай комисси манай фермэнүүдэй үхэр малай байра байдалые 3 удаа шалгажа үзөөд, һайн гэһэн сэгнэлтэ үгэһэн байна. Үрдань бэлэдхээд байһан тэжээл дээрэ нэмэри болгон үшөө 1.000 центнер наоша намаа суглуулагдаа. Үбэлэй һаранудай гараһанһаа хойшо 130 адуу морин, 1204 эбэртэ бодо мал, 1.260 толгой хони ямаан саг үргэлжэ хээгүүр бэлшэжэ ябана. Бэлшээрине зүбөөр хэрэглэжэ, адуулгые һайнаар эмхидхээд байхадаа, манай малшад адуу малай шадал шэнээе доошонь оруулангүй 2.180 центнер бүдүүн тэжээл арбилһан байна. Түл абалга болон хабарай хара һалхинай хатуу үедэ үбһэ тэжээлээ нээжэ, муу шадалтай малдаа эдюулхын түлөө фермэ, гүүртэ бүхэн тэмсэнэ.

Адуу малай үбэлжэлгые амгалан тайбанар үнгэргэжэ, шэнэ түлнүүдээ хоролтогүйгөөр тэнжээгээд, 1946 ондо малажалые хүгжүүлхэ гүрэнэй түсэб түрэл бүреэр дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхын түлөө манай колхозой фермэ, гүүртэ, малшан бүхэн малажалай түрүүшүүлэй республиканска суглаанда хабаадагшатай үүсхэлээр бүхэреспубликанска социалистическэ мүрысөөндэ эршэтэйгээр оролсоод, республикын түрүү малшан гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэхэ шанга тэмсэл хэжэ байна. Республикын түрүү малшадай хандалгые халуунаар угтаһан манай бүхы малшад үбэлжэлгэ, түл абалтые гарзагүйгөөр үнгэргэжэ, 1946 ондо адуу мал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэб заатагүй дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ уялгануудые абаа. Тиин, колхозой правлени эдэнэрэй мүрысөө үдэр бүри хүтэлбэрилэн, малшан бүхэнэй бэетэа абаһан уялгануудые дүүргүүлхэ, түрүүшүүлые али болохоор олошоруулан, тэдэнэрые урмашуулха зорилготой байна.

Ц. ЭРДЫНИЕВ, Хэжэнгын аймагай «Комсомол» колхозой түрүүлэгшэ.

Харюусалгагүй ябадалай хойшолон

1945—46 онуудай адуу малай үбэлжэлгэдэ хаһа саг соонь, эрхим шанартайгаар бэлэдхэхэ тушаа «Победа» колхозой хүдэлмэрилэгшэд бодото хэмжээ абаагүй байгаа. Малай байра байдалые хүсэд һайнаар дулаалаагүй байхаһаа гадна, үбһэ һолоомобо дутуу хуряаһан, тэрэ мүртөө малда гэшхүүлһэн ба үжээжэ бүри бухал болгоһон байха юм. Адуу малда иимэ муу шанартай үбһэ тэжээл эдюулһэн дээрэһээнь гарза болоод байна. Һаяхан 4 бүрүүнь үхэбэ.

Ойбонто гэжэ гүүртэдэ байһан малынь хохир дэбисхэргүй сэблэг дээрэ хонодог байха юм. Тиин, олонхи малынь туража шадал шэнээгүй болошоо.

Һүнэй-товарна фермые даагша нүхэр Хазазаевшье, колхозой правлениин түрүүлэгшэшье малажалые хүгжүүлхын түлөө хүсэд анхаралаа хандуулнагүй. Үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые үнгэргэхэ хэрэгтэ энэ колхозойхидой харюусалгагүйгөөр хандаһан хойшолонгуудынь мүнөө болоходо хохидол ушаруулжа байха юм.

Түс колхозой хүтэлбэрилэгшэд болон малажалай бүхы хүдэлмэрилэгшэд үбэлжэлгын үедэ тохёолдоһон энэ дутуунуудаа дары усадхаха талаар эрид хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй. Үбэлэй сагта адуу малые шанар муутай тэжээлээр эдеэлүүлхэ, сэблэг дээрэ хонуулха гээшэ тон таарахагүй ябадал гээшэ. Хэрбээ «Победа» колхозойхид адуу малаа иимээр харууһалжа үргэлжэлүүлһээр байгаа һаа, бүхы һүрэгүүдээ тураажа ехэ хохидолдо дайрагдаха байна.

Ц. ГАРМАЕВ, Хориин аймагтахи манай корреспондент.

Үбшэн малнуудаа илганагүй

Окино-Ключевскэ сельсоведэй Ворошиловай нэрэмжэтэ колхоз адуу малаа элүүр энхээр тэнжээхын түлөө мүнөө хүртэр бодото һаналаа табяадүй байһаар. Юуб гэхэдэ, энэ колхозойхид хамуу үбшэнтэй малнуудые түсгаар илгангүй элүүр һүрэгтэеэ хамта байлгана. Тэрээнһээ болоод олон тоото адуу моридынь хамууршаһан байха юм.

Тэд, мүнөө хүртэр энэ колхозойхид хамуурһан моридоо амяарайнь илгаагүйб байха һаа гадна, энэ үбшэнтэй ямаршье тэмсэл хээгүй байна. Тэрэшэлэн хүдэлмэришэ моридойнь олонхид муугаар харууһалагдадаг дээрэһээ хүсэ шадал багатай болошоо.

Гадна, энэ колхозой һүнэй-товарна болон хонинной-товарна фермэнүүдэй зарим бригаданууд адуу малай үбэлжэлгые хангалтагүйгөөр үнгэргэжэ байха юм. Зарим гүүртэнүүдэйнь туранхай малнууд аяар мүнөө хүртэр илгагдажа, һайн тэжээл, харууһан дээрэ табигдаагүй байна. Үбһэ тэжээлые нарин нягтаар гаргашалжа, арбилха тухай эндэхид ямаршье хэмжээ абанагүй.

Малажалда иимэ ханамжагүйгөөр хандажа байһан Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд мүнөө хүртэр гэм зэмээ харюусаагүй байхань гайхалтай. Тэрэшэлэн Бичурын аймагай хүтэлбэрилхы эмхи-зургаанууд түс колхозой адуу малай амгалан бэшэ байһые һайса мэдэжэ байһан болобошье, дутуунуудыень дары сагаа усадхуулха тушаа һаналаа табяагүй байһаар.

Е. КУПРАШ.

Арадай зөөрие хулгайлагшад, кооперативна зөөри үригшэдые хатуугаар хэһээхэ хэрэгтэй

Һаяхан Түнхэнэй аймагай, Жемчужинай сельпогой ревизи хэгдэжэ, элдэб янзаар кооперативна зөөрие олон жэлэй турша соо үрижэ ба хулгайлжа байһан ушар элирүүлэгдэбэ.

1946 оной январиин нэгэнэй мэдээгээр тус сельпогой худалдааша нүхэр А. П. Рулькова 77.665 түхэриг үриһэн ба хулгайлан абаһан байна. Мүн тус сельпогой түрүүлэгшэ нүхэр Л. С. Зарубина 6.013 түхэриг, сельпогой бухгалтер нүхэр Ивакина 2.560 түхэриг, сельпогой заготовитель 3.636 түхэриг, сельпогой таһагуудта хүдэлмэрилдэг худалдааша нүхэр Л. Н. Бандеева 15.000 түхэриг, Тюменцева 4961 түхэриг үриһэн ба хулгайлжа абажа, гүрэндэ 109.865 түхэриг гарза хохирол оруулһан байха юм.

Иимэнүүд муухай хорото хэрэгые хэһээ гадна, энэ бүлэг хоротод 12 мянган түхэригыень дараха гэжэ һэдэһэн байна.

Мүнөө тус сельпо нэгэшье мүнгэнэй зөөригүй болонхой. Пайда оруулалта гэжэ зоной дундаһаа сугларан ороһон 120 мянган түхэригһөө кассадань нэгэшье мүнгэн үлөөгүй.

Эдэ бүгэдэ хорото ябадалайнгаа мүрыень үгэй хэхын тула тэрэ бүлэг хоротод сельпогой түрүүлэгшэ нүхэр Зарубинагай хүтэлбэри доро элдэб худал хуурмаг документнүүдые хэдэг болоод Жэнэлэбэл. Зарубина ба бухгалтер Ивакина гэгшэд нүхэр Бандеевагай муухай хэрэгые 1944 оной намарһаа хойшо мэдэбэшье һаа нюугаад, тэрэниинь саатааруулхын тула ревизи бүхэндэ үлдэгшэ товарнуудтань үнэ сэнгүүдыень нэмэдэг байһаниинь элирүүлэгдэбэ.

Энэ муухай ябадалайнь үшөө нэгэ жэшээ харуулхада иимэ байна. 1945 оной ноябриин һайн үдэрлэлгын урда тээ тус сельпо Култукһаа нэгэ бочко (272 литр) архи асарһан байна. Элэшье тэдэнэр бэеэ татангүй фактурыень 117 литр болгожо заһаад, 100 литрыень хулгайлан абаһан байна.

Хүсэд бэшэ мэдээгээр тус сельпогой турша соо 55 литр архи мүнгэ түлэнгүй абажа ууһан байха юм.

Эдэнэр болбол советскэ хуулиар тон хатуугаар хэһээгдэхэ ёһотой.

Д. ШАРАПОВ.

Немецкэ сэрэгэй гол... гэмтэ ябадал хэгш... сүүдлэхэ Нюрнберг... процесс

Февралиин 1-эй үдэ... заседани

НЮРНБЕРГ, февралиин 1. ... Трибуналай февралиин 1-эй ... сдани дээрэ французска гэмн... лөөлэгшэ Эдгар Фор болбол ... эзэмдэглэһэн оронуудта германска ... шад хэһэн гитлеровскэ заговор... гэмтэ ажал-ябуулга тухай ... дые харуулжа үргэлжэлүүлнэ.

Гэмнэгшэ болбол Эльзасай ба ... гиин гражданска администр... немецүүдэй «сэбэрлэлгэ» эхилһ... хай хэлэнэ. Фор болбол «Герм... рамые ябуулха тухай» немецк... захиралтые харуулна. энээн ... рахада Германида ниилүүлэгдэһ... риторинууд болбол германска ... циин һуури шэнэлхэн эмхидх... байна. Округ бүхэнэй тол... германска комиссар табигдаһа... Гитлеровецүүд болбол томоохо... ба тэрэшэлэн контононуудаар... мэрнүүд ба советнигүүдые ... үүргэнүүдһээнь зайлуулжа, ор... мецкэ комиссарнуудаа табиһан...

Саашань Фор болбол немец... танство ба германска армида ... хай хоёр асуудал дээрэ тог... Германска армида шэнэ ... абаха ябадалай хүнэ ушарын ... эхилхэдэнь, эзэмдэгшэд болбо... подданствын гэжэ өөһэдынгөө ... нюурнуудые олон болгожо ех... на, иигэжэ тэдэниие армида ... га олохо гэһэн байгаа. Эльза... таринги, мүн тэрэшэлэн Л... наһажаал хүнүүдые германска ... али ажал хүдэлмэридэ татаж... шэглүүлжэ гаргаһан эзэмдэгш... дай хэлэн олон захиралтануудые ... шэ уншана.

Германска эдэ документнууд... жэлэн үзэхэдэ, олон тоото ... манска гражданство абахые ... эльзасецүүд болон лотарингецүүд... дэнэй дурагүй байтарань неме... гэй албанда абадаг байна гэж... хэлэнэ.

Гаулейтер Вагнерай хэлэһ... ба немецкэ газетэнүүдһээ ... Эльзас ба Лотарингиин олон ... нүүд нюусаар хилэ дабажа, ... гаһаа гэрьелэхые оролдодог ... шэ гэжэ гэмнэгшэ тэмдэглэнэ. ... хилэ һахигшад болбол эдэхи... даха гэһэн приказ абаһан бай...

Немецкэ армида алба хэхэ... хүнүүд саазалагдаха гэһэн ... галажа, эльзасецүүд ба лот... эсэргүүсэлгые эбдэхын тула ... болбол тэдэнэй гэр бүлые ... оруулһан байһаниинь эли ... на гэжэ гэмнэгшэ үргэлжэл...

Французска гэмнэгшэ бол... үгэ хэлэлгын энэ бүлэгэй ... ба Лотарингиахи хүнүүд... эрэгтэйшүүлые бэшэ, мүн ... ажал хүдэлмэридэ хүсөөр та... ментальна баримтануудые ...

Французска гэмнэлтын ... ёһоор гэршын столдо ... сүүдэй хэргэдэ адвокат бай... бургскэ парламентын депу... Эмиль Рейтер ерэнэ.

1939 оной августда ... гитлеровскэ элшэн сайд ... галаада хэрэгүүдэй министр... хадаа, хэрбээ европейскэ ... хада Люксембургын хаб... ябадалые эбдээгүй һаань Ге... Люксембургын бэеэ даанги ... баадалсахагүй ябадалынь ... гэһэн юм. 1940 оной май... эхилхынгээ нэгэ хэлэн хо... Мозель гол гэтэгүүр понтонн... һан байна.

Тэрэнэй һүүлээр удаашье ... частьнууд тэрэ мост ... голые гаталһан ба болото ... сембургын территорине эз... гэжэ гэршэ мэдүүлнэ.

Люботолһонойнгоо хойно ... сагай үнгэрөөд байхада гит... гэгшэд болбол люксембурги... империтай нэгэдүүлхэ асуу... «плебисцит» үнгэргэһэн бай... биснидэй дүн тунхаглагд... юундэб гэхэдэ, тэрэнь бүри... даалгүй байһан байна.

Харюусалгата редактор Ц. Г. ГА...

РЕДАКЦИ ба ХЭБЛЭХЭ ГАЗАРАЙ АДРЕС, г. Улан-Удэ, ул. Ленина 35. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС, Улан-Удэ, Үнэн). ТЕЛЕФОНУУД, ответ. редактора—28. АТС—1-80; зам. редактора—7-89; ответ. секретаря—3-28; отделов: партийн... и промышленности—7-89; сельского хозяйства—6-03; писем и переводов—6-03 (2 зв.). об'явлений 2-64 (2 зв.).

Н—00518.

Типография Государственного газетного издательства при СНК БМАССР